

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Zpráva Komise Evropskému parlamentu
a Radě o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v rámci potravinového řetězce**

[COM(2016) 32 final]

(2017/C 034/21)

Zpravodaj: **Peter SCHMIDT**

Konzultace	Evropská komise, 04/03/2016
Právní základ	čl. 43 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie
	[COM(2016) 32 final]
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	30/09/2016
Přijato na plenárním zasedání	19/10/2016
Plenární zasedání č.	520
Výsledek hlasování	221/0/5
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vyzdvihuje skutečnost, že slabou pozici nejzranitelnějších subjektů potravinového řetězce je nezbytné řešit odstraněním nekalých obchodních praktik maloobchodníků s potravinami (pozn.: v tomto stanovisku se výraz „maloobchodníci“ používá v souvislosti s velkými maloobchodními prodejci) a některých nadnárodních společností, které všem subjektům v celém potravinovém řetězci zvyšují riziko a nejistotu, a tudíž způsobují zbytečné náklady.

1.2. EHSV uznává, že pouhé upuštění od nekalých obchodních praktik by neumožnilo vyřešit strukturální problémy trhu v potravinovém řetězci, jakými jsou dočasná nerovnováha na trhu, nejistá situace zemědělců atd.

1.3. EHSV znovu vyjadřuje znepokojení a opakuje doporučení, která vyložil ve svém předchozím stanovisku k tématu Obchodní vztahy mezi velkými maloobchodními řetězci a dodavateli potravin – současný stav⁽¹⁾. EHSV zejména znovu vyzývá Komisi, aby upravila evropské právní předpisy s ohledem na specifické rysy různých subjektů v odvětví potravinářství.

1.4. EHSV upozorňuje na selhání trhu, neboť stav se uvnitř nedostatečně regulovaného rámce nadále zhoršuje⁽²⁾.

1.5. EHSV důrazně podporuje usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. června 2016⁽³⁾, přičemž vyzdvihuje, že nekalé obchodní praktiky maloobchodníků s potravinami a některých nadnárodních společností lze omezit pouze, bude-li existovat rámcová právní úprava na úrovni EU, která evropským zemědělcům a spotřebitelům poskytne možnost využívat spravedlivých podmínek při prodeji a nákupu. EHSV má za to, že vzhledem k povaze nekalých obchodních praktik je nezbytně nutné mít na úrovni EU právní předpisy, které by je zakázaly.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 133, 9.5.2013, s. 16.

⁽²⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽³⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. června 2016 o nekalých obchodních praktikách v potravinářském dodavatelském řetězci (2015/2065(INI)).

1.6. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby rychle přijaly opatření, která by bránila nekalým obchodním praktikám prostřednictvím založení celounijní harmonizované sítě donucovacích orgánů působících v této oblasti, a vytvořily tak rovné podmínky v rámci jednotného trhu.

1.7. EHSV vítá vytvoření celounijní iniciativy dodavatelského řetězce (SCI – Supply Chain Initiative) a další dobrovolné vnitrostátní systémy, ale pouze jako doplněk k efektivním a pevným mechanismům vymáhání práva na úrovni členských států. Je však nutné zajistit, aby se mohly zapojit všechny zúčastněné strany (tj. zemědělci a odborové svazy) a aby stížnosti mohly být podávány anonymně. Rovněž je nezbytné stanovit odrazující sankce. Kromě toho by takové platformy měly být schopny reagovat nezávisle. EHSV také navrhuje zavedení institutu veřejného ochránce práv s regulačními pravomocemi v rámci mediačních mechanismů před podáním žaloby k soudu.

1.8. EHSV požaduje zákaz zneužívajících praktik, například těch, které jsou uvedeny v odstavci 3.3 tohoto stanoviska.

1.9. EHSV zejména doporučuje, aby se dodavatelům, např. zemědělcům, platily vyšší ceny, než jsou výrobní náklady. Kromě toho EHSV požaduje účinný zákaz maloobchodního prodeje potravin za cenu nižší než pořizovací cena.

1.10. EHSV doporučuje, aby byly povzbuzovány a podporovány takové alternativní obchodní modely, které hrají roli při zkracování dodavatelských řetězců mezi výrobcí potravin a koncovými spotřebiteli, a to např. prostřednictvím politik členských států v oblasti zadávání veřejných zakázek.

1.11. EHSV navrhuje posílit v zájmu obnovení rovnováhy sil úlohu a postavení družstev a organizací producentů, neboť jsou vhodnou a důležitou formou podniku, která zemědělcům jako vlastníkům umožňuje, aby společně zlepšili své postavení na trhu také v podmínkách vnitřního trhu EU a aktivně vyvažovali rozložení vyjednávací síly v rámci potravinového řetězce.

1.12. EHSV vyzývá subjekty v celém potravinovém řetězci, aby rozvíjely spravedlivé obchodní vztahy založené na dlouhodobých a stabilních smlouvách a aby navzájem spolupracovaly a společně se snažily uspokojit potřeby a požadavky spotřebitelů.

1.13. EHSV vyzývá k ochraně oznamovatelů, kteří odhalí nekalé obchodní praktiky, a k zaručení jejich anonymity.

1.14. EHSV doporučuje zavedení práva na kolektivní žalobu.

1.15. EHSV navrhuje, aby byla zahájena celoevropská informační kampaň zvyšující povědomí o „hodnotě potravin“. Taková kampaň bude nezbytná pro zajištění dlouhodobé změny v chování spotřebitelů.

2. Úvod

2.1. Zemědělsko-potravinový řetězec propojuje významná a různorodá odvětví evropské ekonomiky, která jsou zásadní pro dobré hospodářské, sociální a environmentální podmínky, jakož i pro zdraví evropských občanů. V posledních letech však došlo k posunu vyjednávací síly v dodavatelském řetězci, zejména ve prospěch odvětví maloobchodu a některých nadnárodních společností a na úkor dodavatelů, zejména prvovýrobců.

2.2. V současnosti ovládá uvádění potravin na trh a jejich prodej nevelký počet společností. Například řada trhů s potravinami ve stále větším počtu členských států je většinově ovládána třemi až pěti maloobchodníky. Společný podíl moderních maloobchodníků na trhu se pohybuje od 65 do 90 % ⁽⁴⁾, ⁽⁵⁾.

2.3. Koncentrace vyjednávací síly vedla ke zneužívání dominantního postavení a způsobila, že se slabší subjekty stávají stále zranitelnějšími, pokud jde o nekalé obchodní praktiky. Tím se ekonomické riziko přenáší z trhu na předchozí fáze dodavatelského řetězce, což má mimořádně negativní dopad na spotřebitele a některé subjekty, např. na zemědělce, pracovníky a malé a střední podniky.

2.4. EHSV se již nekalými obchodními praktikami zabýval ve svém stanovisku k tématu Obchodní vztahy mezi velkými maloobchodními řetězci a dodavateli potravin – současný stav ⁽⁶⁾. Od té doby se situace v oblasti nekalých obchodních praktik o něco zlepšila. Naproti tomu se ještě více posílilo postavení velkých maloobchodních řetězců, což by mohlo vést k jeho zneužívání ve vztahu k některým subjektům, např. zemědělcům, pracovníkům a malým a středním podnikům.

3. Nekalé obchodní praktiky a jejich dopad

3.1. Nekalé obchodní praktiky lze široce vymezit jako postupy, které se výrazně odchyľují od zásad poctivého obchodního styku a jsou v rozporu s dobrou vírou a poctivým jednáním ⁽⁷⁾.

3.2. Nekalé obchodní praktiky se mohou vyskytnout v kterékoli fázi dodavatelského řetězce mezi celou škálou subjektů. Častěji to však bývá v konečných fázích, kde je větší koncentrace síly prodejců a některých nadnárodních společností. Tam, kde se nekalé obchodní praktiky objeví již v počátečních fázích dodavatelského řetězce, bývají často důsledkem přenesení rizika, které vzniká na základě nekalých obchodních praktik v pozdějších fázích dodavatelského řetězce.

3.3. K takovým praktikám mimo jiné patří:

- nepoctivé přenesení obchodního rizika,
- nejasné nebo nekonkrétní smluvní podmínky,
- jednostranné a retroaktivní změny smluvních podmínek, včetně ceny,
- nižší kvalita výrobků nebo informace pro spotřebitele bez oznámení, konzultace nebo dohody s kupujícími,
- příspěvky na náklady na propagaci a uvádění výrobků na trh,
- prodlení při úhradě plateb,
- poplatky za zařazení zboží do nabídky nebo věrnostní poplatky,
- poplatky za vystavení zboží v regálu,
- nároky ohledně odpadového nebo neprodaného zboží,
- využití specifikací ohledně vzhledu výrobku k odmítnutí zásilky potravin nebo ke snížení zaplacené ceny,

⁽⁴⁾ Friends of the Earth, *Eating from the Farm (Jídlo z farmy)*, 2015.

⁽⁵⁾ Consumers International, *The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers? (Vztah mezi supermarketem a dodavateli – Jaké důsledky z toho plynou pro spotřebitele?)*, 2012.

⁽⁶⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽⁷⁾ Evropská komise, *Boj proti nekalým obchodním praktikám mezi podniky v rámci potravinového řetězce*, COM(2014) 472 final.

- tlak na snižování cen,
- zpoplatnění fiktivní služby,
- zrušení objednávky či snížení předpokládaného objemu na poslední chvíli,
- výhrůžky vyřazením zboží z nabídky,
- paušální poplatky, které společnosti požadují od dodavatelů za to, že je ponechají na seznamu dodavatelů („pay-to-stay“).

3.4. Nekalé obchodní praktiky mají dalekosáhlý dopad na subjekty, spotřebitele i životní prostředí. Takové praktiky jsou však ze své povahy výhodné, a tudíž v krátkodobém horizontu ziskové pro ty, kteří je uplatňují, na úkor ostatních účastníků dodavatelského řetězce. Dlouhodobě si musí subjekty v celém potravinovém řetězci pěstovat udržitelné dodavatelské vztahy a snažit se předejít narušením dodavatelského řetězce, aby byli konkurenceschopní a i nadále uspokojovali neustále se měnící poptávku spotřebitelů.

3.5. Dopad nekalých obchodních praktik na dodavatele

3.5.1. Dopad nekalých obchodních praktik na subjekty, které je zakoušejí, je rozmanitý a má dalekosáhlé důsledky, přičemž může vést ke snížení příjmů dodavatelů buď kvůli snížení cen, nebo kvůli zvýšení nákladů v důsledku těchto praktik. Odhaduje se, že nekalé obchodní praktiky stojí dodavatele asi 30 až 40 miliard EUR⁽⁸⁾. Tyto praktiky vytvářejí vedle trvalého tlaku na ceny dodavatelů i nejistotu, a tudíž vedou ke stagnaci v oblasti inovací a investic v dodavatelském řetězci a schopní, odpovědní dodavatelé mohou být kvůli nim donuceni ukončit činnost.

3.5.2. Tlak vyvíjený na zemědělce a zpracovatele potravin a následný tlak na snižování cen rovněž vedou ke snižování mezd v zemědělství i mezd zaměstnanců v odvětví výroby potravin. V případě trvalejší práce vede tlak na nižší ceny také ke snížení mezd, aby dodavatelé nepřišli o svůj zisk.

3.5.3. Malé a střední podniky jsou často nejvíce zranitelné, co se týče nekalých obchodních praktik. Například na celosvětovém trhu s banány, kde produkce malých zemědělců obvykle jen doplňuje objemy produkce z velkých plantáží, jsou tito dodavatelé vystaveni riziku, že budou jako první vytlačeni z prodeje, pokud bude objednávka zrušena bez včasného upozornění⁽⁹⁾.

3.5.4. V některých oblastech produkce a výroby potravin již neexistuje smluvní volnost. Nedávný vývoj v Německu ukázal, že maloobchodní ceny byly jednostranně sníženy bez jednání s dodavateli. Ve Spojeném království je v odvětví prodeje potravin mléko často prodáváno pod cenou s cílem přilákat zákazníky a britští producenti mléka za ně dostávají čím dál nižší cenu, která je v některých případech nižší než výrobní náklady. Ve Španělsku je placení nižších cen, než jsou náklady, ve zpracovatelském průmyslu legální, což vážně narušuje tvorbu cen v rámci celého potravinového řetězce.

3.5.5. Zvláště citlivé na nekalé obchodní praktiky je odvětví čerstvých produktů, a to vzhledem k tomu, že zboží, které toto odvětví dodává na evropský trh, se rychle kazí. Zemědělci mají na to, aby své produkty prodali, jen omezenou dobu, jelikož je třeba zajistit přiměřenou dobu použitelnosti jak koncovému odběrateli, tak i spotřebiteli. Toho často zneužívají komerční kupující, kteří nakupují pro maloobchodníky, a prostředníci, a sice tak, že si za přijetí zboží účtují nediskutovatelné srážky z ceny.

⁽⁸⁾ Europe Economics, Estimated costs of Unfair Trading Practices in the EU Food Supply Chain (Odhadované náklady na nekalé obchodní praktiky v potravinovém řetězci v EU).

⁽⁹⁾ Make Fruit Fair, Banana Value Chains in Europe and the Consequences of Unfair Trading Practices (Hodnotové řetězce trhu s banány v Evropě a důsledky nekalých obchodních praktik), 2015 http://www.makefruitfair.org/wp-content/uploads/2015/11/banana_value_chain_research_FINAL_WEB.pdf.

3.5.6. Několik vyšetřování odhalilo určité subjekty, které mají jasnou kupní sílu, což vede k jejímu zneužívání k nekalým obchodním praktikám⁽¹⁰⁾. Tyto praktiky se mohou objevit v kterékoli fázi dodavatelského řetězce a jsou rovněž zjevné ve vztazích mezi zemědělci a potravinářským průmyslem, protože společnosti z tohoto odvětví mají také „kupní sílu“ vzhledem k poměrné koncentraci síly⁽¹¹⁾.

3.5.7. Nárůst prodeje výrobků „vlastní značky“ (tzv. produkty *white label* nebo produkty prodávané pod značkou, kterou výrobce vlastní) maloobchodníkům umožňuje často měnit dodavatele, pokud během nebo po navázání obchodního vztahu naleznou levnější výrobce. Nicméně výrobky „vlastní značky“ nejsou samy o sobě nekalou praktikou a mohou napomoci malým a středním podnikům vstoupit na trh a rozšířit spotřebiteli výběr.

3.5.8. Rozšíření některých maloobchodních činností prostřednictvím vertikální integrace o dodávání a zpracování může vést k tomu, že maloobchodníci prodávají za ceny nižší než výrobní. To je příkladem zvýšení vyjednávací síly prostřednictvím neustálé koncentrace síly.

3.5.9. Prodej za cenu nedosahující výrobních nákladů a využívání této praktiky velkými maloobchodními prodejci a některými nadnárodními společnostmi u zemědělských produktů, jako jsou mléko, sýr, ovoce a zelenina, s cílem přilákat zákazníky (tj. za cenu nižší než pořizovací) ohrožuje dlouhodobou udržitelnost evropské zemědělské produkce.

3.6. Dopad nekalých obchodních praktik na spotřebitele

3.6.1. Nekalé obchodní praktiky mají značný negativní dopad na evropské spotřebitele. Velké subjekty často pokryjí náklady způsobené nekalými obchodními praktikami, ale menší podniky jsou vystaveny čím dál většímu tlaku a nejsou již schopné investovat a inovovat, což je vytěsňuje z trhů vysoké hodnoty⁽¹²⁾. To pro zákazníka znamená omezení výběru a dostupnosti zboží a ve výsledku růst spotřebitelských cen.

3.6.2. Nedostatek transparentnosti při označování zboží je na úkor spotřebitelů, kteří nejsou schopni činit při nakupování informovaná rozhodnutí navzdory tomu, že při několika příležitostech vyjádřili zájem o zdravé, environmentálně šetrné a kvalitní zemědělské a potravinářské produkty, které pocházejí z jejich okolí. Tato neprůhlednost má negativní dopad na míru důvěry spotřebitelů a dále zhoršuje krizi zasahující odvětví zemědělství.

3.6.3. Tlaky na cenu nutí zpracovatele potravin, aby vyráběli co nejlevněji, což může ovlivnit kvalitu potravin dostupných pro spotřebitele. Kvůli snížení nákladů společnosti v některých případech používají levnější suroviny, které ovlivňují kvalitu a hodnotu potravin. V řadě produktů se například používají tuky obsahující trans-mastné kyseliny, které nahrazují zdravější oleje a tuky z Evropy.

3.7. Dopad nekalých obchodních praktik na životní prostředí

3.7.1. Je třeba uznat dopady nekalých obchodních praktik na životní prostředí. Nekalé obchodní praktiky povzbuzují nadprodukcí, která je pro dodavatele prostředkem k tomu, aby se pojistili proti nejistotě. Tato nadprodukce může vést k plýtvání potravinami, a tím i k nadbytečnému vyčerpávání zdrojů, včetně půdy, vody, chemických látek používaných v zemědělství a pohonných hmot⁽¹³⁾,⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Weekly Report, Berlin 13/2011, s. 4 a násl.

⁽¹¹⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽¹²⁾ Fair Trade Advocacy Office, *Who's got the power? Tackling imbalances in agricultural supply chains* (Kdo má moc? Boj proti nerovnováze v zemědělských dodavatelských řetězcích.), 2014, s. 4.

⁽¹³⁾ EP IMCO, Zpráva o nekalých obchodních praktikách v potravinářském dodavatelském řetězci (2015/2065(INI)).

⁽¹⁴⁾ Feedback, *Food Waste In Kenya: uncovering food waste in the horticultural export supply chain* (Plýtvání jídlem v Keni: odhalení plýtvání s jídlem v exportním zahradnickém dodavatelském řetězci), 2015.

4. Souhrn zprávy Komise o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v rámci potravinového řetězce

4.1. Komise předložila zprávu⁽¹⁵⁾ posuzující existenci a účinnost vnitrostátních rámců vytvořených za účelem vymáhání opatření pro boj proti nekalým obchodním praktikám a také úlohu, kterou hraje celounijní dobrovolná iniciativa dodavatelského řetězce (Supply Chain Initiative – SCI) a její vnitrostátní platformy.

4.2. Zpráva Komise z roku 2016 zdůrazňuje skutečnost, že velká většina členských států již zavedla regulační opatření a systémy veřejnoprávního prosazování s cílem vypořádat se s nekalými obchodními praktikami. Některé členské státy šly dále než jiné, přesto však mnohé z nich stále nejsou schopny zabývat se „atmosférou strachu“, v níž žijí oběti nekalých obchodních praktik. S ohledem na skutečnost, že nekalé obchodní praktiky mohou být účinně řešeny různými přístupy, došla Komise k závěru, že v této fázi by zvláštní právní předpisy na úrovni EU nepřinesly žádnou přidanou hodnotu.

4.3. Iniciativa dodavatelského řetězce⁽¹⁶⁾ je společnou iniciativou osmi sdružení z Evropské unie. Zastupují potravinářský a nápojový průmysl, výrobce značkového zboží, maloobchodní odvětví, malé a střední podniky a obchodníky se zemědělskými produkty. Iniciativa dodavatelského řetězce byla zahájena v rámci „fóra Komise na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového řetězce“⁽¹⁷⁾ s cílem pomoci zúčastněným stranám bojovat proti nekalým obchodním praktikám.

4.4. Zpráva dochází k závěru, že iniciativa dodavatelského řetězce vytvořila povědomí o nekalých obchodních praktikách a je potenciálně rychlejší a levnější alternativou k soudním řízením. Iniciativa by také mohla pomoci řešit přeshraniční problémy. Komise rovněž zdůrazňuje oblasti v rámci iniciativy dodavatelského řetězce, jež by se potenciálně daly zlepšit, např. posílení nestrannosti správní struktury a umožnění individuálních důvěrných stížností.

5. Obecné připomínky

5.1. Postoj EHSV ke zprávě Evropské komise je v souladu s usnesením Evropského parlamentu o nekalých obchodních praktikách v potravinářském dodavatelském řetězci přijatým dne 7. června 2016 se silnou podporou napříč politickým spektrem⁽¹⁸⁾. Parlament vyzdvihuje potřebu rámcové právní úpravy na úrovni EU a vyzývá Komisi, aby předložila návrhy, které by bojovaly proti nekalým obchodním praktikám v potravinovém řetězci s cílem zajistit zemědělcům spravedlivé výdělky a spotřebitelům možnost těžit z široké nabídky. Parlament také zdůrazňuje skutečnost, že iniciativa dodavatelského řetězce, jakož i další vnitrostátní i celounijní dobrovolné systémy by měly být prosazovány „jako doplněk k efektivním a pevným mechanismům vymáhání práva na úrovni členských států, přičemž je třeba zajistit, aby bylo možno podávat stížnosti anonymně, a stanovit odrazující sankce a koordinaci na úrovni EU“⁽¹⁹⁾.

5.2. Komise se domnívá, že iniciativa dodavatelského řetězce existuje zatím příliš krátce na to, aby bylo možné posoudit, zda je úspěšná. EHSV nicméně konstatuje, že iniciativa dodavatelského řetězce nebyla účinná v omezování nekalých obchodních praktik a zneužívání kupní síly, a to z následujících důvodů:

5.2.1. Vůdčí postavení odvětví maloobchodu v iniciativě dodavatelského řetězce je hlavním faktorem, který zemědělce odrazuje od toho, aby se do této platformy účinně zapojili, a sice vzhledem k tomu, že mezi těmito zúčastněnými stranami panuje nedůvěra. Iniciativa dodavatelského řetězce tedy neposkytuje dodavatelům anonymitu, která je nutná k překonání „atmosféry strachu“. Navíc iniciativa dodavatelského řetězce nemůže proaktivně zkoumat dodavatelské řetězce, a tak spoléhá na to, že subjekty předloží stížnosti, a tím přenáší důkazní břemeno na oběti nekalých obchodních praktik.

⁽¹⁵⁾ COM(2016) 32 final.

⁽¹⁶⁾ <http://www.supplychaininitiative.eu/cs>.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/growth/sectors/food/competitiveness/supply-chain-forum_cs.

⁽¹⁸⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. června 2016 o nekalých obchodních praktikách v potravinářském dodavatelském řetězci (2015/2065(INI)).

⁽¹⁹⁾ Usnesení Evropského parlamentu (2015/2065(INI)), tamtéž.

5.2.2. Komise předpokládá, že iniciativa dodavatelského řetězce umožňuje samoregulaci nekalých obchodních praktik. Neexistence finančních sankcí však znamená, že nakupující nejsou odrazováni od využívání jinak výhodných nekalých obchodních praktik. Například Tesco PLC bylo nedávno shledáno vinným z používání nekalých obchodních praktik, když vyjednávalo se svými dodavateli, ač je členem iniciativy dodavatelského řetězce. Podle britského práva byla sice Tesco uložena nefinanční sankce (úřadem Groceries Code Adjudicator), iniciativa dodavatelského řetězce však žádnou sankci neuložila. Jediným odstrašujícím prostředkem iniciativy dodavatelského řetězce je možnost zbavit podniky, které porušují pravidla, členství. Vůči Tesco PLC však tato možnost zatím nebyla uplatněna. To je jasný příklad toho, že iniciativa dodavatelského řetězce nebrání nekalým obchodním praktikám.

5.2.3. EHSV rovněž upozorňuje na skutečnost, že v řadách členů iniciativy nejsou zemědělci a odborové svazy. Zatímco některé organizace se k iniciativě nebo jejím vnitrostátním platformám nikdy nepřipojily, finská Ústřední unie zemědělských výrobců a vlastníků lesů (MTK), která je zakládajícím členem národní platformy realizující iniciativu dodavatelského řetězce ve Finsku, z iniciativy vystoupila s tím, že nefunguje, protože zvyšuje riziko pro zemědělce vzhledem k nedostatku anonymity.

6. Současné donucovací mechanismy bránící nekalým obchodním praktikám v Evropě

6.1. Dvacet členských států má zavedena právní ustanovení a regulační iniciativy, ale jejich úspěšnost je doposud jen nevelká⁽²⁰⁾. Patnáct z těchto členských států zavedlo v posledních pěti letech měření, která dokládají výrazný rozmach nekalých obchodních praktik v dodavatelském řetězci. Mezi různými úrovněmi regulace jsou však velké rozdíly a řada vnitrostátních donucovacích orgánů není schopna uvalit finanční sankce nebo přijmout anonymní stížnosti.

6.2. Za jedno z nejprogresivnějších legislativních opatření v boji proti nekalým obchodním praktikám⁽²¹⁾ je považován kodex praxe pro zásobování obchodů s potravinami a smíšeným zbožím (GSCOP)⁽²²⁾, který se používá ve Spojeném království. Dříve než byl tento kodex zaveden, existoval dobrovolný kodex správné praxe, ale zjistilo se, že je v boji proti nekalým obchodním praktikám neúčinný vzhledem k nedostatku regulace. Kodex GSCOP je řízen arbitrem tohoto kodexu (Groceries Code Adjudicator – GCA), který má pravomoc přijímat anonymní stížnosti ohledně nekalých obchodních praktik, zahajovat vyšetřování z moci úřední, zveřejňovat nezákonné praktiky, k nimž se podniky v této oblasti uchýlily, a udělovat maloobchodníkům za porušení kodexu GSCOP pokuty až do výše 1 % jejich ročního obrátu. Navzdory těmto úspěchům však může GCA regulovat pouze vztahy mezi maloobchodníky a jejich přímými dodavateli (z větší části sídlícími ve Spojeném království). Tento problém s sebou nese „morální riziko“, kdy jak maloobchodníci, tak jejich přímí dodavatelé přenášejí riziko nekalými obchodními praktikami na nepřímé dodavatele.

6.3. Podobná vyšetřování byla provedena ve Španělsku⁽²³⁾, Finsku⁽²⁴⁾, Francii⁽²⁵⁾, Itálii⁽²⁶⁾ a Německu a všechna odhalila vysokou míru nekalých obchodních praktik v potravinových dodavatelských řetězcích.

6.4. Mnohé evropské subjekty obchodují v několika členských státech, což jim nabízí možnost volby nejvýhodnějšího místa podnikání (tzv. „forum-shopping“), čímž podřývají právní předpisy na úrovni členských států. Neharmonizované legislativní prostředí v EU vytvořilo nerovné podmínky v rámci jednotného trhu. Navíc tam, kde právní předpisy pouze upravují vztahy mezi přímými dodavateli a maloobchodníky, snižuje využívání organizací, které pro maloobchodníka zprostředkovávají nákup potravin, účinnost těchto právních předpisů, jako je tomu v případě Spojeného království. To je dalším důvodem pro zavedení celoevropských právních předpisů.

⁽²⁰⁾ Viz poznámka pod čarou 15.

⁽²¹⁾ Kodex vznikl v reakci na vyšetřování, které ve Spojeném království vedla komise pro hospodářskou soutěž a při němž zjistila, že maloobchodníci mají v dodavatelském řetězci neúměrně silné postavení, což vede k přenosu rizika na předchozí fáze tohoto řetězce.

⁽²²⁾ Vláda Spojeného království, www.gov.uk/government/publications/groceries-supply-code-of-practice, 2016.

⁽²³⁾ Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia, Informe sobre las relaciones entre fabricantes y distribuidores en el sector alimentario, 2011.

⁽²⁴⁾ Finský orgán pro hospodářskou soutěž: „Studie finského orgánu pro hospodářskou soutěž ukázala, že při obchodování se zbožím každodenní spotřeby se využívá kupní síla způsobu, které jsou z hlediska hospodářské soutěže problematické“, 2012.

⁽²⁵⁾ Autorité de la Concurrence, Avis n° 12-A-01 du 11 janvier 2012 relatif à la situation concurrentielle dans le secteur de la distribution alimentaire à Paris.

⁽²⁶⁾ Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, Indagine conoscitiva sul settore della Grande Distribuzione Organizzata, 2013.

6.5. Záměštní dodavatelé obecně zásobují maloobchodníky z EU nepřímo – prostřednictvím dovozců a dalších zprostředkovatelů. Povědomí o existenci takových orgánů⁽²⁷⁾ je tudíž v obecné rovině nevelké a ti, kteří o nich vědí, nemají přístup k většině donucovacích orgánů, u nichž by požádali o nápravu ve věci nekalých obchodních praktik.

7. Výzva k vytvoření evropské sítě vnitrostátních donucovacích orgánů, která by bránila nekalým obchodním praktikám

7.1. S ohledem na připomínky vznesené výše EHSV vyzývá k vytvoření evropské sítě donucovacích orgánů, která by bránila nekalým obchodním praktikám. Povaha nekalých obchodních praktik vyžaduje a zároveň odůvodňuje vytvoření právních předpisů na úrovni Unie, které by tyto praktiky zakazovaly a chránily všechny dodavatele potravin, ať už sídlí kdekoli, včetně třetích zemí. Aby toto opatření bylo účinné, musí mít donucovací orgány v rámci sítě následující funkce/pravomoci:

- volný přístup ke všem subjektům a zúčastněným stranám v potravinovém dodavatelském řetězci v EU, bez ohledu na zeměpisné umístění sídla firmy,
- zavádět opatření, která budou účinně chránit anonymitu a důvěrnost zúčastněných subjektů, které chtějí podat stížnost týkající se nekalých obchodních praktik,
- pravomoc vyšetřovat podnikání z moci úřední s ohledem na zneužívání kupní síly,
- pravomoc udělovat finanční a nefinanční sankce podnikům, které porušují pravidla,
- koordinace mezi donucovacími orgány členských států na úrovni EU,
- možnost mezinárodní koordinace s donucovacími orgány mimo členské státy EU s cílem bránit nekalým obchodním praktikám vně i uvnitř jednotného trhu.

7.2. Cílem všech členských států by mělo být vytvoření vnitrostátních donucovacích orgánů, které by řešily stížnosti ohledně nekalých obchodních praktik. Tyto orgány by měly plnit přinejmenším výše popsané funkce.

7.3. Legislativní opatření bránící nekalým obchodním praktikám mohou být a měla by být nákladově efektivní.

7.4. Evropský parlament ve svém usnesení rovněž vyzývá Komisi, aby zajistila účinné donucovací mechanismy, jako je například vytvoření a koordinace „sítě vnitrostátních orgánů, které budou vzájemně uznávány na úrovni EU“⁽²⁸⁾.

7.5. Britský institut mezinárodního a komparativního práva (BIICL) doporučil, aby EU přijala směrnici, která by stanovila společné cíle pro donucovací orgány členských států, jež by bránily nekalým obchodním praktikám, a která by obsahovala pravidla pro koordinaci těchto orgánů na úrovni EU⁽²⁹⁾.

8. Aktuální osvědčené postupy bránící nekalým obchodním praktikám v tomto odvětví

8.1. Smlouvy na pevné ceny nebo s minimální garantovanou cenou založené na poctivém jednání mezi odběrateli a dodavateli poskytují dodavatelům vyšší míru bezpečnosti, než když prodávají produkty na otevřeném trhu. Tyto typy smluv sice garantují dodavatelům pevné ceny, začaly by se však využívat podstatně častěji, pokud by byl pevně stanoven objem výroby nebo zaručen minimální objem. Objem lze v současné době zpětně měnit a produkty může kupující odmítnout, pokud trh vyžaduje změnu, a to někdy i na poslední chvíli, což vede k neočekávaným nákladům za opětovné uvedení na trh, přebalení nebo likvidaci potravin.

⁽²⁷⁾ Feedback, 2015, tamtéž.

⁽²⁸⁾ Usnesení Evropského parlamentu (2015/2065(INI)), tamtéž.

⁽²⁹⁾ Link http://www.biicl.org/documents/872_biicl_enforcement_mechanisms_report_-_final_w_exec_sum.pdf?showdocument=1.

8.2. Někteří dodavatelé do EU začali zaměstnávat zástupce, kteří jsou třetí stranou, aby kontrolovali produkty po přivezení na místo určení, aby se tak předešlo odmítnutí produktů ze strany dovozců založenému na nepodložených tvrzeních. Taková tvrzení se objevují, když se předpokládá nabídka a poptávka změní, což zvyšuje riziko pro odběratele v pozdějších fázích dodavatelského řetězce. Tento problém obsahuje prvek sezónnosti, protože když je nabídka velká, a tudíž ceny nízké, jsou dodavatelé vystaveni vyššímu riziku, že jejich zboží bude odmítnuto, než v době, kdy je dodávek nedostatek. I když využití třetích stran samozřejmě pro vývozce snižuje četnost takových odmítnutí zboží, přináší dodavatelům dodatečné náklady, čímž dále omezuje jejich schopnost do podnikání investovat a inovovat je. Malí dodavatelé si navíc obecně nemohou takovou pomoc dovolit, takže této praxe nemohou využívat.

9. Alternativní potravinové řetězce

9.1. Existuje řada příkladů alternativních dodavatelských řetězců, v jejichž rámci fungují spravedlivější obchodní praktiky a je nastavena spravedlivější rovnováha distribuce nebo přerozdělení. Pár slibných přístupů se objevilo v družstevní oblasti, ale jsou čím dál více ohroženy narůstající silou obchodních skupin a nadnárodních společností.

9.2. V zájmu zvýšení spravedlivosti v potravinových řetězcích v EU je nutné provést kombinaci kroků, jež vyřeší problém kupní síly, kterou disponují v dodavatelských řetězcích velké podniky – čímž se zabrání nekalým obchodním praktikám –, a posílí vyrovnaní sil podporou rozvoje družstev a alternativních kanálů pro distribuci potravin.

9.3. Družstva a sdružení zemědělců v Evropě i v zámoří umožnila dodavatelům, aby spojili svou produkci, a tak zvýšili svou prodejní sílu, pronikli na hlavní trhy a vyjednali si lepší ceny. Obchodní modely tohoto typu umožňují malým dodavatelům lepší řízení produkce i uvádění jejich produktů na trh a nabízí alternativu k pěstování ve velkém měřítku. Evropský parlament vyzval Komisi, aby podporovala obchodní modely s cílem zvýšit vyjednávací pozici producentů a jejich postavení v potravinovém dodavatelském řetězci⁽³⁰⁾. Navíc je nutné výrazněji podporovat spolupráci mezi výrobci a družstvy v jednotlivých odvětvích a regionech⁽³¹⁾.

9.4. Systémy zemědělství podporovaného komunitou a jiná zemědělsko-spotřebitelská družstva umožňují spotřebitelům, aby se přímo podíleli na produkci potravin, které konzumují. Podle nedávno získaných údajů funguje v současnosti v Evropě 2 776 systémů zemědělství podporovaného komunitou, které zásobují 472 055 spotřebitelů⁽³²⁾. Rozsáhlejší modely systémů „bedýnek“ s produkty také těží z krátkých dodavatelských řetězců, jimiž se produkty dostávají přímo buď do domácností spotřebitelů, nebo do centralizovaných sběrných míst.

9.5. Přímý prodej zemědělsko-potravinářských produktů ze strany zemědělců, např. na *farmářských trzích*, má dvojitou výhodu: producenti mají prospěch z vyššího stupně nezávislosti, vyšší výdělků a nejsou vystaveni zneužívání, zatímco spotřebitelé mají přístup k čerstvým, poctivým a udržitelným produktům s jistým původem. Jedna studie⁽³³⁾ prokázala, že zemědělci mají mnohem vyšší příjmy ze své produkce, když využívají tyto dodavatelské řetězce, a nikoli tradiční trhy. Podobné iniciativy by měly být ještě více podporovány z veřejných prostředků, například prostřednictvím plateb do druhého pilíře SZP, protože zajišťují růst a pracovní místa a zároveň reagují na potřeby spotřebitelů.

9.6. Členské státy by měly rozvíjet způsoby, jak zlepšit situaci zemědělců a místních obchodníků s potravinami prostřednictvím přímých smluv s orgány veřejné moci při provádění nových směrnic o veřejných zakázkách, přičemž by měla být překonána logika maximální slevy.

⁽³⁰⁾ Usnesení Evropského parlamentu (2015/2065(INI)), tamtéž.

⁽³¹⁾ Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 64.

⁽³²⁾ European CSA Research Group, Overview of Community Support Agriculture in Europe (Přehled evropského zemědělství podporovaného komunitou), 2015. <http://urgenci.net/wp-content/uploads/2016/05/Overview-of-Community-Supported-Agriculture-in-Europe.pdf>.

⁽³³⁾ http://www.foeeurope.org/sites/default/files/agriculture/2015/eating_from_the_farm.pdf.

9.7. Kromě toho by měla být zahájena celoevropská informační a osvětová kampaň o hodnotě potravin. Je čím dál nutnější, aby vzrostlo povědomí spotřebitelů o důležitosti produkce potravin a spotřebitelé si jich více cenili, což může přispět ke spravedlivějším obchodním praktikám.

V Bruselu dne 19. října 2016.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS
